

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Jonstoni Historia Naturalis

Ioannis Ionstoni|| Theatrvm|| Vniversale Omnivm|| Animalivm||
Qvadrpedvm

Jonston, Jan

Heilbrunna, MDCCLV.

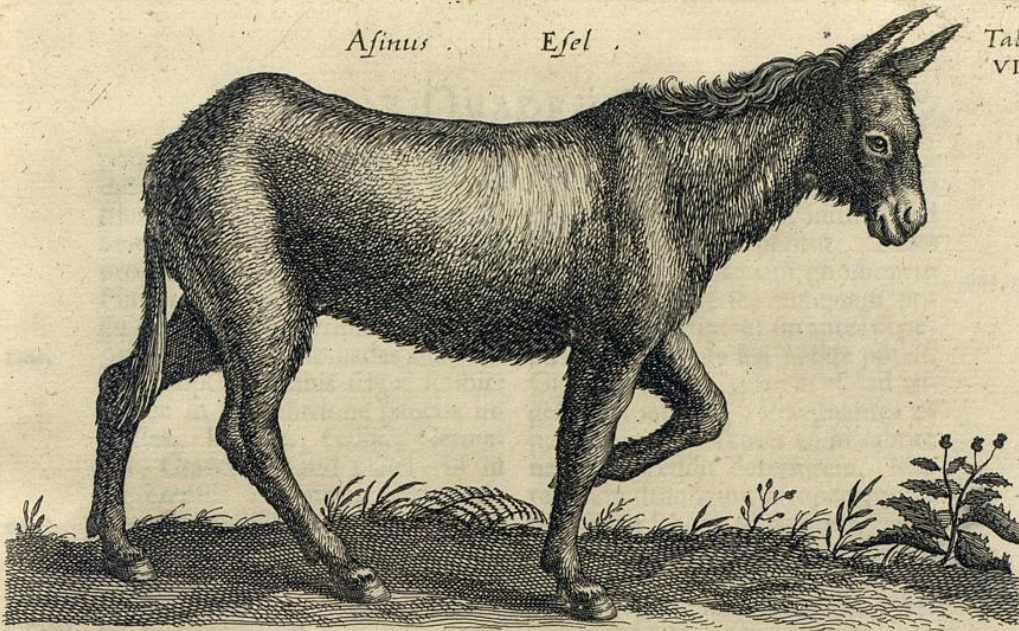
VD18 90528808

Caput II. De Asino.

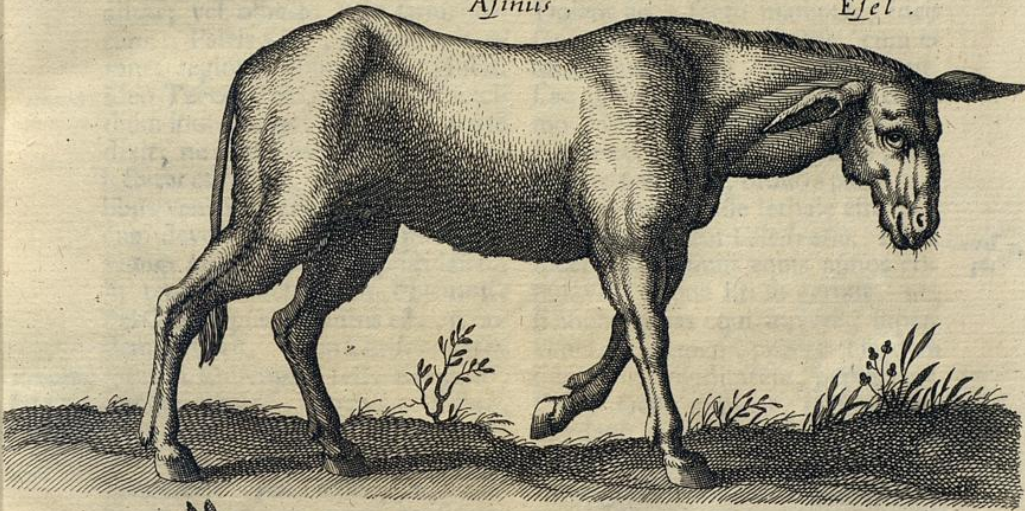
urn:nbn:de:gbv:45:1-10966

Asinus . Efel .

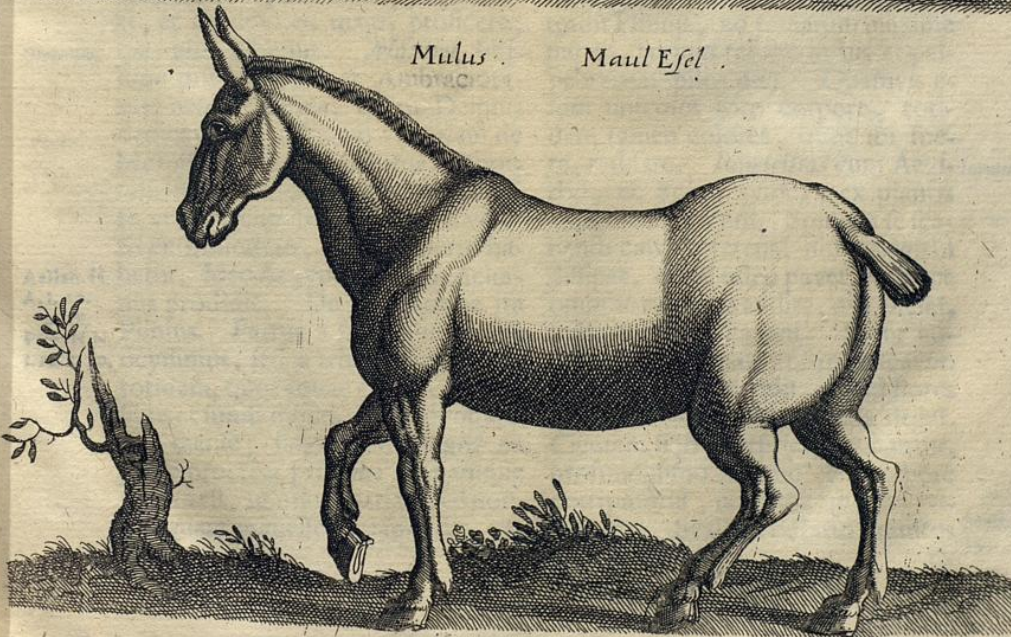
Tab:
VI

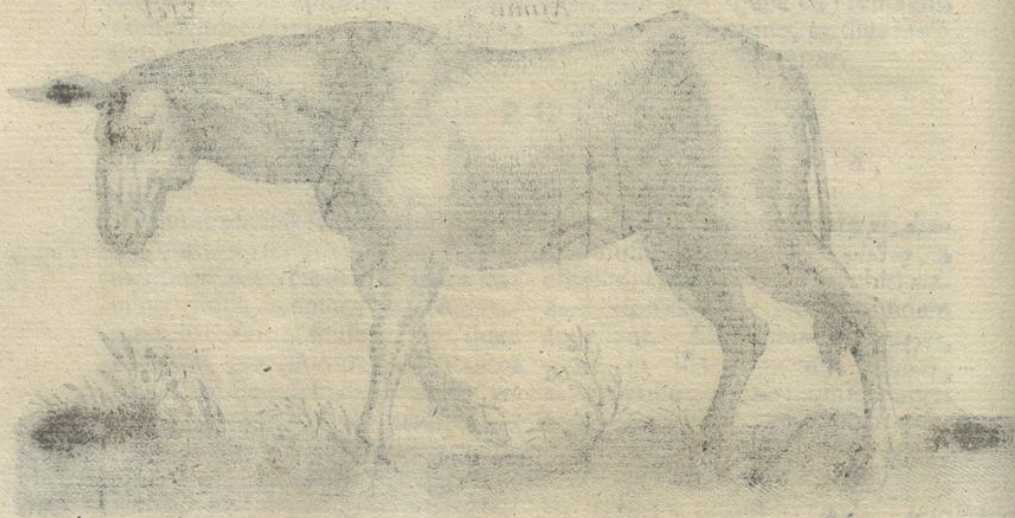

Asinus . Efel .

Mulus . Maul Efel .

postremi, sterilitas certa. *Cutis* ei durissima et solidissima, ut vix fustim sentiat. *Cor* portione maximum, ut omnibus timidis, aut propter metum maleficis, ut ait Plinius. *Sanguis*, crassissimus, pinguis, et nigerrimus. Quantum ad *Locum*, Nomades asinis carere propter regionis frigus scribit: itaque in Septentrione paucos invenias. In Italia, Gallia, Germania, Graecia, haud pauci, ut in Differentiis dicemus, habentur. *Cibus* ipsi vilissimus. Nam et eo rure, quod pascuo caret, contineri potest, exiguo et qualicumque pabulo contentus. Quippe vel foliis spinisque, vel perticis salignis alitur; vel obiecto fasce farmentorum. Paleis vero, quibus fere omnes regiones abundant, gliscit. Ideo Tzetzes maximum urbis excidium indicaturus, vereri se, acute dixit, ne asinus eam depascat. Delectatur et ferula, quae aliis animalibus venenum est; et ficubus, quas cum devorasset, et vero puer, ut vinum asello daretur, postulasset, in tantum cachinum Polemon, vel Chrysippus resolutus est, ut eodem perierit. At in Christiani Moguntini Episcopi, teste Krantzio, asinos, tantae impensae factae, quantae in potentissimi Principis familiam alendam impendi possent. Aiunt, etiam potu aquae pinguescere, et ex cibo eo magis proficere, quo plus biberint. *Maxime* libidine pruriunt, id et Ambraciotarum aeneus asinus, quem Delphis dedicavere, postquam victoriam de Molossis, pugna nocturna, reportassent, ostendit. Segnes tamen esse et infoecundos, ob tantam vetri enormitatem, pro comperto habetur. Ideo Aegyptiis exosos Aelianus prodidit. De generatione ita Plinius. Partus a trigesimo mense ocyssimus, sed a trimatu legitimus, totidem, quot equae et eisdem mensibus et simili modo. Parit duodecimo mense; singulatim magna ex parte procreat prolem: ea namque natura est, ut unum pariat, sed nonnunquam gemellos etiam edit, ra-

rissime tamen. A partu, die septimo mari iungitur, eodemque die iuncta, maxime recipit initum, sed postmodum etiam patitur. Solet haec, nisi, priusquam gnomonem amittat, pepererit, nunquam postea initum recipere: sin antea pepererit, parere tota sua aetate potest. Gignit tota vita, quae ei est ad trigessimum annum. Praegnantem opere levant. Venter enim labore nationem reddit deteriore. Matrem non disiungunt ab opere, quod remissione laboris fit deterior. Admittuntur ante solstitium, ut eodem tempore alternis annis pariant: duodecimo enim mense conceptum semen reddunt. *Hucusque Plinius.* Dolent eis a foetu mammae; ideo sexto mense arcent partus, cum equae anno prope toto praebeant. Lac gravidae habent mense decimo, vel ut Plinius, praegnantem continuo lactescunt. Pullis, ubi pingue pabulum, biduo a partu maternum lac gustasse lethale est. Genus mali vocatur *Colostratio*. Hana focer Esau primus equis asinos copulavit: sicque isti se gerunt, ut, si asinas, quas equi inivere, supervenerint, semen, propter eiusdem sine dubio frigiditatem, pervertant. Quod facile implent, membri, ut Cardano visum, productio in causa, qua ad intima uteri equae penetratur. Observatione dignum, quod tradit Plinius, ad mularum maxime partus, aurium referre in his et palpebrarum pilos dici. Quamvis enim unicolor toto corpore, totidem tamen colores, quot ibi fuerit, reddere. *Inimicitias* cum Aegitho, et Spino avibus, ex plantis cum cicuta gerunt. Spineta se scabendi causa atterens, nidos aegithi dissipat, quod adeo pavet, ut voce omnino rudentis audita, ova eiiciat, pulli ipsi metu cadant. Igitur advolans ulcera eius rostro excavat. Spinus ideo eos odit, quod flores spiniae devorent, is in spinis degat. Cicutam si in Hetruria depascantur, profundissimo somno et corpore corripuntur, ut plane mortui videantur. Scaliger testatur, multos

Locus

Cibus

Columella
R.R. l. 7.
c. 1.Krantz
Sax. l. 6.

Generatio

Aelian. H.
A. l. 10.
c. 28.
Plin. H. N.
l. 16. c. 20.Genes. 2.
36.

Inimicitia

H. asin. A.
l. 1. c. 1.
c. 10.Scalig. Ex
152.

ex eius esu ofcitanes, deinde in anfractuosos gyros circumactos concidisse. Quae de corvo, lupo, forcice, et equo dicuntur, manifestam rationem habent. *Amicitiam* vero cum scorpio, et vitis palmitum colit. De illo ita Merula. Si percussus a Scorpio, super asino rectus desideat ad caudam, pro ipso dolorem sensiturum asinum, eiusque rei signum esse, quod pedendo moritur. Vel si is, quem Scorpio pupugerit, in aurem dicat asino: Scorpius me pupugit; non amplius doliturum dolore in asinum transeunte. Abroso vero ab asino vitis palmitum, vindemiam inde ferociorem provenisse, observatum est: idque cum multa secuti diligentia mortales, laetiores sibi proventum quotannis compararunt. Stygis aquam non nisi ungula asini pati; et Empedoclem utribus ex coriis asinorum flatus Etesiarum validos compefcuisse, nescio an inter sympathiae exempla recenseri debeat. *Vitam* ad trigessimum producant annum, nisi nimis laboribus exhaeriantur. Foemina vivacior mare est. *Vox* ipsorum ruditus et oncatio, ut Scaliger voluit. Sed et *Βρωμῆμας, μνιδόμας* de asinis prolata invenies. Soli inter animalia pilosa, non a pediculo tantum, sed etiam a reduvia immunes esse dicuntur. Laborant et catarrho et bulimo; et hoc maxime, si caricas et mala gestaverint. Illum *Malida* vocant, quod vitium in capite oritur, facitque ut per nares pituita multa ruffaque effluat, quae si ad pulmonem descenderit, mori feruntur. Aelianus auctor est, Maurusios asinos primum, ut se in viam dederunt, incredibiliter incitata celeritate iter conficere, ut evolare non excurrere videantur. Deinde eos cito fessos de via, et pedes et spiritum deficere, ac pedum tarditate ad currendum constrictos insistere, et acerrimas lachrymas profundere. Claudicationis remedium vide apud Aldrovandum. Quod ab aqua sibi, ut Plinius, prodidit, cavent; ita omnino; ut pedes tingere metuant,

quod mirum dictum, sicut, et si immutentur aquae, ut bibant, cogendi exonerandive sint, quod rictu labiisque late diductis et dentibus deformiter denudatis irridere videantur, quod mingant, ubi alii prius minxerunt, aut super simum, quod mensibus multo ex proportione minus purgentur, quod cum bibunt, parce admodum os mergant, propter aurium sine dubio umbram: quod denique tam exquisiti sint auditus, ut praeter solos mures caeteris animantibus eo praestare dicantur, ad *Naturam* eorum pertinet. Singulare *stupiditatis* privilegio damnatos esse, omnes norunt, ita ut huius vitii homines nomen asinorum meruerint, de quo prolixè Aldrovandus. Doceri tamen posse, aliquot exempla comprobant. Scribit quippe Cardanus ex Leone Africano, asinos ad tibiam saltare, et voce in aurem infusurra sponte supinos concidere: clavis oculis inflari quasi venenum bibissent, nec minis interim, nec precibus, nec verberibus adduci posse, ut surgant: Caeterum blanditiis adulationibusque ac spe potissimum, vehendi formosas mulieres proposita, subito alacres exurgere: ubi vero audierint vehendas esse anus, demissis auribus se claudos simulare. Interrogati etiam, an formosae iuenculae illis placeant, capite annuere: demum etiam formosissimum in coetu adstantium, deligere. Similia fere de circulatoris Johannis a Grua asina, oculatus testis Gesnerus prodit. Asina, inquit, ter primum pro soni diversitate tripudium immutabat: tripudiabat autem anterioribus pedibus erectis summa cum alacritate: mox velut gaudio in maximum converso moerorem, in terram se prosternebat, ac velut apoplectica immobilis iacebat, et si pedibus calcaretur, ut se moveret, adduci non poterat: dein iussa, ut spectatores omnes salutaret, oculos caputque erga omnes humano velut more convertibat, flexisque anterioribus pedibus salutabat: et quod maxime

*Amicitia.**Vita.**Morbi.**Amicitia.*

Aelian. H. A. l. 14. c. 10.

*Natura.**Ingenium.*

Iohannes Leo in descript. Africae.

Gesnerus Hist. Quadruped. de Asino.

*H. malida.**H. malida.**H. malida.**H. malida.**H. malida.**H. malida.**H. malida.**H. malida.**H. malida.**H. malida.**H. malida.*

me mirum erat, cum adstantium omnium stupore, ad nutum heri, per ligneum circuleum trajecto corpore saltabat, ad canis imitationem: postremo more canis sagacis, proiectum in terram vel sudarium vel chirothecam colligebat, et domino referebat. Tantis in iisdem foetus sui amor est, ut per ignes etiam ad eos accedant; tantus erga genus suum, ut, si viderint mori, animo deficiant; observatumque est, asinam impendio cavere, ne vel in conspectu hominum, vel in luce pariat. Ponderis magnitudini imparem se esse, ostendit, aures demittendo. Fuisse carnis asininae in *Cibus* usum Galenus testatur: sed et historia Caroli V. ab Hispanis aliquid comestam. Novimus etiam in obsidione Veronae Anno M.D. XVI. cum vix lentem et fabam in quotidiano usu haberent, in deliciis fuisse. In festo quoque Natalitiorum integer apud Persas affabatur, inter regias epulas censitus. Maecenas vero, referente Plinio, primus pullos asinarum epulari instituit, eo tempore onagris praelatos: post eum interiisse auctoritatem saporis. Pessimi esse saporis, et concoctu difficillimas, stomachumque laedere, ii, qui vescuntur, testari poterunt. Medici *Lac, Sanguinem, Carnem, Iecur, Renes, Lienem, Penem, Testes, Ungulas, Lichenem, Urinam, et Stercus*, in usum traxerunt. *Lac* Galeno tenuissimum, si ad iumentorum, quae apud nos mulgeri solent, lac comparetur; crassum, si cum camelino et equino conferas. Nisi ita distinguas, contradicere sibi dicendus est: cum et Plinius tenuissimum lac camelis esse scribat, mox equibus, crassissimum asinae, ut coaguli vice utantur. Optimum vero erit, si asina sana sit, bene nutrita, iuvenis, nec longe a partu. Tabidis, a quibusdam Medicis ita exhibetur, ut ipsimet id exugant, ne quid a nativo tepore remittat. Galenus melle mixtum, iuveni cuidam, qui fere contabuerat, a balneo statim exhibuit. Idem stomachum

exulceratum per se potum reficit, et ad tussim, extenuationem et sputum sanguinis commendatur. Si Plin. H. N. doleant ubera, lactis eiusdem potu 1. 11. c. 41. mulcentur, ut Plinius tradit; si vero addito melle sumatur, purgationes mulierum adiuvat. Capiti tamen infirmo, et vertigine laboranti non convenit. Privatim contra gypsum, et cerussam, et sulphur, et argentum vivum prodest. Gargarizatur quoque faucibus exulceratis utilissime. Sunt inter exempla, qui lac asinum bibendo, podagra, chiragrae liberati sunt. Alii vero feri asinini potu, eodem cruciatus evasere. Conferre aliquid et candori in mulierum cute existimatur. Poppea certe Domitii Neronis coniux, quingentas secum per omnia trahens foetas, balnearum etiam folio totum corpus illo lacte macerabat, extendi quoque cutem credens. *Sanguine* fluxum sanguinis ex cerebro sedari, sunt, qui dicant, Plinio vero, est Plin. H. N. genus febrium, quod amphemerium 1. 28. c. 16. vocant, hoc liberari tradunt, si quis e vena auris asini, tres guttas sanguinis in duabus heminis aquae hauserit. Eundem post aures captum, Hartmannus in mania vehementer commendat. Linteola munda, nulli usui ante exposita, in eo macerantur et exsiccantur. Ex his portio in haustu aquae fontanae maceratur, et aqua ebibitur. Idem de *Carne* Aelianus testatur. Tradit enim Bathylin Cretensem rabie periclitantem, ab hoc gravissimo malo asininae carnis imperato usu, restituisse. Phthisicis easdem mederi Plinius prodidit; hocque genere maxime in Achaia curari id malum: quod et apud Avicennam legitur. Sed et contra comitiales morbum bibendam dari, idem auctor est. *Iecur* etiam comitialibus esse prodest, sed ieiunis edendum praecipitur. Alii admixta modice panace, ori instillandum docent. *Lien* ad lienis vitium tam efficaciter datur, ut triduo sentiat utilitas. Idem contritus, et ex aqua impositus, mamillis lac provocat, si Sexto

Vfus in Cibis.
Galen. 1. 2. de Alimen. facult.

Plin. H. N. 1. 8. c. 43.

Vfus in Medicina.

Galen. 1. 6. de tuenda sanis.

Plin. H. N. 1. 23. c. 5. 28. c. 12.

Plin. H. N. 1. 11. c. 41.

Plin. H. N. 1. 11. c. 41.

Plin. H. N. 1. 28. c. 16.

Hartmannus in Praxi chymiatru

Plin. H. N. 1. 28. c. 16.

genium.
hannes eo in de ript. fricae.

efnerus ist. Quadruped. d. fino.

credimus. Inveteratas vulvas suffitu corrigit, ut Plinio placet. *Renes* triti et in vino mero dati, vesicae medentur, et urinae incontinentiam prohibent. Cinere *genitalis* spissari capillum putant, inquit Plinius, et a canitie vindicari, si rasis illinatur, plumboque tritus cum oleo. *Testis* dexter in vino potus, vel brachio adalligatus, ad coitum stimulat. Uterque contra fascina va-

Plin. H.N. 1. 10. c. 19.

let. *Pellis* iniecta impavidos infantes facit. Annulus ex *Ungula*, in qua nihil sit nigri, ab epileptico gestatus, prohibet, ne concidat. Cinis per dies multos potus eosdem adiuvat, et oleo subactus strumas discutit. Tarentinus illis ad multos pisces capiendos pro esca utitur. *Lichen* combustus, tritus, et ex oleo vetere impositus, tam validus est in producendis capillis, ut, si mulieris inde maxillam unxeris, barba ei nascatur. Ex aceto illitus lethargicos excitat. *Urina* cum suo luto illita, et clavos abolet, et callis medetur, ut Marcellus prodidit. *Savanorola* in narium foetore utilem esse scripsit. Dioscorides nephriticis mederi in potu. Ideo ab ea minime sibi temperavere antiqui. De *Stercore* ita Plinius. Fimum asinini pulli, quod primum edidit a partu, poleam vocant. Syri dant in aceto mulso contra lienis vitium. Idem caeliacis et dysentericis confert: in

Plin. H.N. 1. 26. c. 16. et 28. c. 15.

Plin. H.N. 1. 28. c. 16.

sapa decoctum, colo magnopere prodest: datum fabae magnitudine e vino, medetur morbo regio intra diem tertium. Eadem et ex equino pullo similiterque vis est. Idem ad sanguinem fluentem adhibetur. Tarentinus in Coriandri succo madefactum, et cum similagine in massas redactum, ad trachuros melanurosque capiendos summopere commendat. De usu in oneribus ferendis, in mola, et bello ad aratrum etc. taceo. Hoc addi potest, tibus ex ossibus asininis fieri, et argutiores caeteris esse: ex corio cretato palimpsestos, ex pilis pannos apud Arabes, parari. *Differentias* et *Genera* aliquot fortiti sunt. Dantur *Mysti* a Mysiae regione ita dicti, quibus per raro recta sunt ilia. *Varii*, qualem Turcarum Rex Ferdinando Regi Neapolitano misisse, Pontanus auctor est. Miraculoso erat pilo, virgato corpore, diversicoloribus ac paribus lineis. *Parvi*, quales Illyria, Thracia, et Epirus proferunt. *Magni*, quales Antron Thessaliae urbs producebat. *Veloces*, quales apud Euphratem Xenophon inventos fuisse ait, qui equos cursu facile superarent. In Aegypto vero eam esse asinorum tollutiorum tum patientiam, tum velocitatem, Scaliger scribit, ut XL. M. passuum diei unius opera expediant absque ulla noxa.

Differentias.

Scalig. Ex. c. 217.

CAPUT III.

De Onagro.

Onager, asini silvestris nomen est. Graeci *οναγρον* dixere, quasi *ονον αγρα* seu *αγρονον*. *Describere* eum videtur Nicephorus Callistus agens de India, cum dicit: Haec eadem regio, et asinos feros magnitudine ingentes fert, pelle mirifice praeter morem versicolores, albo scilicet et nigro colore, admodum inter se variatis. Et zonae quaedam a summa dorsi spina ad latera et ventrem demissae, atque ibi divisae, et conversionibus quibusdam inter se implicatae, mirificam et novam

Niceph. H. Eccles. 1. 9.

efficiunt plicaturam et varietatem. Oppianus argenteum colorem illi adscribit, quod Gesnerus de cinereo splendido sumit, eodem *ηγεοντα* pertinere existimat. Quod totus albus non fit, exinde patet, quod Oppianus addat, nigram lineam per mediam spinam decurrere, hinc atque hinc niveis pulcre distinctam corollis. Pelles ipsorum *οζαι* dicuntur, teste Suida. *Degunt* in solitudinibus, locis inprimis petrosis et praealtis, in Africa, Lycaonia, Narsinga. In Lycia montem, qui

Oppian. Cyneg. 1.

Cappa-